

Finansdepartementet
Ert dnr. Fi2024/01521

Yttrande på betänkande Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50)

Örebro kommun har beretts tillfälle att lämna yttrande över Finansdepartementets betänkande *Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn* (SOU 2024:50). Sista svarsdag är den 8 november.

Nedan följer Örebro kommuns synpunkter.

Generella synpunkter

Örebro kommun ställer sig i grunden positiv till ett utjämningsystem med syftet att skapa likvärdiga förutsättningar för välfärd och en fungerande samhällelig struktur oavsett var i landet man bor. Vi ställer oss också positiva till att utjämningsystemet ses över i sin helhet och att uppdateringar av systemets beräkningsgrunder och statistiska underlag görs.

Örebro kommun upprepar synpunkten från vårt yttrande gällande den senaste översynen av kostnadsutjämningsystemet, nämligen att de olika delmodeller och grunder för beräkningar i systemet kontinuerligt behöver ses över när samhället hela tiden är utsatt för ett förändringstryck, för att systemet inte ska förlora i aktualitet och legitimitet. Ett sådant uppdrag skulle kunna läggas på en myndighet i stället för att som nu lösas genom återkommande utredningar.

Örebro ställer sig positiv till flera delar i remissen såsom de delar som avser statsbidrag och inkomstutjämnning. Farhågor och synpunkter finns främst inom de förändringar som föreslås avseende kostnadsutjämnningen. Nedan följer kommentarer per område.

Statsbidrag

Örebro kommun ställer sig positiv till att utredningen föreslår att flera riktade statsbidrag förs in i det generella statsbidraget. Framöver bör ambitionen vara att ytterligare riktade statsbidrag överförs där de långsiktiga effekterna är relativt stabila och där statsbidragen är relativt små i omfattning.

Vi menar också att det är positivt att det ska ställas krav på att införandet av nya riktade statsbidrag ska följa vissa principer och kriterier. Det är rimligt att möjligheten fortsatt finns att använda riktade statsbidrag men att den totala omfattningen av dessa minskas vilket bör vara en ambition framgent.

Inkomstutjämnningen

Örebro kommun ställer sig positiva till en uppdatering av skattesatsen till 2022 års nivå. Vi ställer oss också positiva till att garantinivån ökas från 115 procent till 116 procent.

Kostnadsutjämnningen

Örebro kommun ställer sig positiva till att utredningen föreslår en ny modell för att hantera gles bebyggelsestruktur som ska fånga de merkostnader som uppstår på grund av att befolkningens bosättningsmönster. Det handlar om merkostnader för små enheter/skalnackdelar och avstånd. Tidigare modell för struktur kunde ej uppdateras. Den nya modellens effekter innebär att gleshetsvariabeln får genomslag i kostnadsutjämnningen och innebär stora omfördelningseffekter för kommunerna. För Örebro handlar det om en negativ förändring på 444 kr/invånare fördelat på de olika delmodellerna. Grundskola och gymnasium är de modeller som främst påverkas. Det saknas underlag/redovisas inte underlag för känslighetsbedömning/analys av modellen vilket gör det svårt att pröva modellen och se om det finns risk för över- eller underkompensation. I utredningen sägs även att viss utvecklingspotential finns vilket lyfter frågetecken gällande om modellen är tillräckligt stabil i nuläget?

För alla de modeller som ingår i kostnadsutjämnningen är det viktigt att förvaltning av valda modeller och kontinuerlig uppdatering av värden och variabler sker. Utan kontinuerlig uppdatering av underlagen finns det risk för att modellerna efterhand tappar i legitimitet.

Socioekonomiska faktorer

Örebro kommun ställer sig positiva till att det inom kostnadsutjämnningen tas hänsyn till socioekonomiska faktorer. En farhåga är om de socioekonomiska faktorerna är tillräckligt träffsäkra för att fånga de stora utmaningar som större kommuner möts av på grund av ett hårdare samhällsklimat, Örebro har flera områden som påverkas av svag socioekonomi och utsatthet. För de olika delmodellerna så är den samlade effekten för Örebro kommun liten, men ger olika effekt för de olika delmodellerna. Främst påverkan av socioekonomi ges i modellen för IFO där Örebro ökar samtidigt som Gymnasieskola minskar. Det bör uppmärksammas att viss utjämning utifrån socioekonomi finns i vissa riktade statsbidrag som kunskapsbidraget inom grundskolan vilket gör det svårt att överblicka de totala effekterna.

LSS-utjämningsen

Örebro kommun ställer sig positiva till att personalkostnadsindex är borttaget inom LSS-utjämningsen vilket i grunden är positivt då detta utretts och bedöms vara påverkbart och inte har koppling till kostnader. Det är värt att uppmärksamma att när den variabeln försvinner saknas hänsyn till vårdtyngd (utöver de nya variabler som avser övergripande administration och strukturellt löneläge).

Örebro kommun föreslår också att det framgent bör ske en fortsatt ytterligare utredning och utveckling så även SOL-insatser tas med i utjämningsen.

Örebro kommun vill också uppmärksamma att det finns en koppling mellan LSS-utjämningsen och de eventuella förslagen till förstatligande av personlig assistans. Detta bör tas i beaktande vid eventuella förändringar i modellen för LSS-utjämningsen.

Övrigt

Örebro kommun ställer sig tveksamma till om systemet som helhet blir enklare och mer transparent med de förslag som läggs i betänkandet. Till viss del ökar komplexiteten då fler variabler ingår jämfört med tidigare kostnadsutjämningsen. Flera nya delar föreslås införas, samtidigt finns flera äldre delar kvar. Det innebär till exempel att det kan föreligga risk för dubbelkompensation av vissa variabler, till exempel för gleshet där strukturbidraget för svag befolkningsstruktur i vissa delar finns kvar.

John Johansson (S)
Kommunstyrelsens ordförande
Örebro kommun